

Noordzeewrakken GERED?

Het zal hoogstwaarschijnlijk nog een tijdje duren voordat ze helemaal beschermd zijn, maar er is goede hoop voor enkele Noordzeewrakken. Dankzij onder andere de inzet van Stichting de Noordzee, Duik de Noordzee Schoon, Kust & Zee en Sportvisserij Nederland is het nu duidelijk bij de hogere heren dat er iets gedaan moet worden tegen slopers. Maar hoe zat het nu ook alweer allemaal? Wij zetten alles voor je op een rijtje en spraken met onder andere staatssecretaris Halbe Zijlstra.

Waarom zijn wrakken belangrijk?

ECOLOGISCH BELANG: Door intensieve bodemvisserij bestaat de Nederlandse Noordzeebodem tegenwoordig vooral uit zand. Hierop leven andere dieren dan op de harde ondergrond die vroeger in grote delen van de Noordzee was te vinden. Momenteel zijn de scheepswrakken de weinige riffen die nog over zijn.

In de loop der eeuwen zijn er op de Noordzee duizenden scheepswrakken gezonken die op de zeebodem zijn blijven liggen. Wanneer een schip zinkt, wordt het direct bevolkt door mariene organismen. Het wrak wordt uiteindelijk een kunstmatig rif, met veel soorten dieren, voedsel en een hoge biodiversiteit. Op een wrak

komen maar liefst 250 verschillende diersoorten voor. En 90% van deze soorten leeft niet op de omliggende zandbodem. De scheepswrakken zijn hierdoor een onderdeel van het Noordzee-ecosysteem.

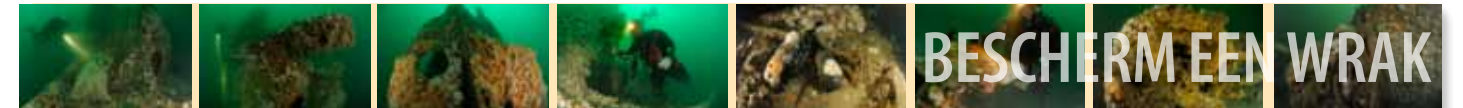
CULTUREEL ERFGOED: Scheepswrakken zinken met alle bezittingen van de opvarenden en de vracht

aan boord. Het zijn ook wel 'snapshots' van de periode waarin zij gezonken zijn. Hierdoor zijn zij van cultureel en soms van archeologisch belang. **OORLOGSGRAF:** Op de meeste schepen kwamen ook opvarenden om het leven. Hierdoor zijn het zeemansgraven die met respect behandeld moeten worden.

Wrakslopers en wetgeving

METAAL: Slopers zijn alleen geïnteresseerd in kostbare metalen. Met grote knijpers trekken ze het brons en koper eraf. Aan boord slaan ze met een grote hamer het staal eraf en gooien dit weer terug in zee. Van de honderden wrakken die liggen op de bodem van de Noordzee zijn maar een handjevol wrakken interessant voor slooper. Zo ook de drie Engelse oorlogswrakken de Aboukir, Cressy en de Hogue. Deze zijn al behoorlijk stukgetrokken door slopers.

MONUMENTENWET: Historische wrakken worden door de monumentenwet beschermd. Voorheen was dit tot 12 mijl uit de kust, nu - sinds de nieuwe wet op de archeologische monumentenwet uit 2007 - is dit verder uitgebreid naar 24 mijl. Bergers zoeken de randen op van waar de monumentenwet geldt. Nu is ten eerste niet bij iedereen duidelijk dat die zone is uitgebreid, daarnaast is ook niet bij iedereen die wet bekend. De handhaving ervan is ook gering.

BESCHERM EEN WRAK

Wat is tot nu toe bereikt tegen de slooper?

Staatssecretaris Halbe Zijlstra heeft aangifte gedaan tegen die slopers van drie Engelse oorlogswrakken voor de Nederlandse Noordzeekust. Dit naar aanleiding van de aangeboden petitie Stop de Slooper die ondertekend werd door 2443 mensen. Deze oorlogswrakken liggen binnen de verboden 24 mijl waar slopers dus geen bergingsacties uit mogen voeren. De rechter moet hier een uitspraak over doen. Zijlstra geeft daarmee het signaal af dat de overheid strenger zal toezien op

de bescherming van het cultureel erfgoed onder water. Daarnaast stuurden de betrokken organisaties een brief naar de Engelse Ambassade en een persbericht aan de Engelse pers met vragen vanuit de Engelse Ambassade. De media daar heeft het opgepakt en het is zelfs op BBC verschenen. Aan gebruikers van de wrakken moeten voorwaarden gesteld worden zoals het niet slopen of verkopen van onderdelen van wrakken, duikers mogen er alleen kijken en niet aankomen,

sport vissers mogen er alleen milieuvriendelijk en duurzaam vissen en commerciële vissers moeten een gezonde afstand bewaren tot de wrakken. **VERWACHTINGEN:** Een selectie van wrakken gaat erkent worden als cultureel erfgoed. Dit gaat gepaard met een passende wet- en regelgeving. Een selectie van kostbare wrakken wordt op de kaart gezet. Deze demonstratiewrakken worden gemarkeerd en de coördinaten worden doorgegeven aan alle belanghebbenden (commerciële vissers,

sport vissers en duikers) en uiteraard aan de controle en handhaving. Aan de KLPD in Nederland wordt gevraagd om bij een tip poolshoogte te nemen. En een goede controle bij aankomst in de haven op illegaal koper en brons, en het indien nodig opmaken van een proces verbaal. De demonstratiewrakken moeten regelmatig geïnspecteerd worden door duikers, en indien nodig, moeten zij deze schoonmaken. DDNZZ heeft zichzelf tot doel gesteld om 100 wrakken nettenvrij te maken, wat hopelijk in 2013 behaald zal zijn.

Staatssecretaris Halbe Zijlstra neemt de petitie Stop de Slooper in ontvangst.

STICHTING DE NOORDZEE

«Wij gaan door met gesprekken met wrakgebruikers»

Joop Coolen: «Wij zijn erg tevreden over de actie. Het blijkt dat er binnen de duikwereld veel behoefte is aan bescherming van onze scheepswrakken. De campagne maakt de bescherming van scheepswrakken bij beleidsmakers bespreekbaar. De Staatssecretaris heeft toegezegd dat het Kabinet de scheepswrakken in de Noordzee wil beschermen. De komende maanden gaan wij door met gesprekken met gebruikers van de scheepswrakken. Samen met hen willen we besluiten welke in de Noordzee als eerste beschermd moeten worden. Dan willen we komen tot afspraken om de wrakken ook daadwerkelijk te beschermen. Tegen de tijd dat de overheid dan klaar is om de

wrakken echt tot beschermd gebied te verklaren - zulke processen duren jaren - willen we als gebruikers graag al een pakket maatregelen klaar hebben waar iedereen blij mee is. Zo hopen we dat die regels ook echt gerespecteerd

worden. Ook van individuele gebruikers van scheepswrakken (duikers, vissers en anderen) willen wij graag reacties. Zij kunnen ons via Facebook en Twitter vertellen hoe zij denken dat de wrakken beschermd zouden moeten worden.»

www.beschermeenwraak.nl, [Facebook.com/beschermeenwraak](https://www.facebook.com/beschermeenwraak) of via [Twitter @beschermeenwraak](https://twitter.com/beschermeenwraak).

SPORTVISSERIJ NEDERLAND

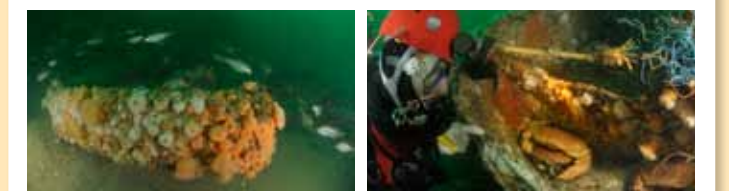
«Wrak gesloopt = Sportvisserij gesloopt»

Niels Breve: «Voor sportvissers zijn de wrakken belangrijk omdat ze hard substraat vormen voor vissen waar deze veilige schuilplaatsen, paai- en opgroeigebied en divers voedsel vinden. De slooper gaat helaas nog steeds door. Wrak gesloopt = sportvisserij gesloopt. Sportvissers willen absoluut dat die wrakken behouden blijven. Niet alleen uit oogpunt van visserij, maar ook omdat wrakken zeemansgraven zijn en een stuk

erfgoed vertegenwoordigen waar iedereen die gezond verstand heeft van begrijpt dat die er met z'n tengels van af moet blijven. Men denkt dat duikers en sportvissers botsingen veroorzaken, maar daar merk ik niets van. Beide recreatieve groepen willen dat de wrakken behouden en beschermd worden. Sportvissers vissen zeer gericht op kabeljauw en zeebaars en zijn tijdens zo'n vistrip helemaal niet geïnteresseerd in al die andere bijzondere visjes, kreeften, anemonen en koraaltjes. Dus sportvissers romen de grote roofvissen af en beschadigen de wrakken het liefst helemaal niet, want dat zou alleen maar in het eigen nadeel werken. Zonder biodiversiteit en overvloed aan onderwaterleven ook geen grote vissen om te vangen. Onze bijdrage in de bescherming van wrakken zijn alternatieve visgewichten. Daarvoor is het nodig het materiaal te testen op duurzaamheid. Daarnaast doen wij op diverse manieren aan voorlichting over milieuvriendelijk en duurzaam vissen. Ik denk dat er oplossingen zijn die de beroepsvissers ongetwijfeld kunnen accepteren omdat zij nauwelijks afwijken van hoe zij vroeger met de wrakken omgingen. De stand want netten hoeven echt niet per se direct op het wrak geplaatst te worden. Een afstand van 100 meter levert ook goed vis op. Een boomkorvisser mag ook die afstand houden. Voor hem is dat ook logisch en verkoopbaar, want als hij over het wrak met de boomkor gaat, vernielt hij zijn eigen bron van inkomsten.»

www.sportvisserij nederland.nl

NOORDZEEWRAKKEN GERED?

«Scheepswrakken vertellen ons over hoe we zijn zoals we zijn»

Maritiem archeoloog RCE Martijn Manders

De Noordzee is al eeuwenlang een belangrijk verbingsgebied tussen Noord- en Zuid-Europa, voor de schepen naar Groot Brittannië, de VOC, de WIC, en bijvoorbeeld de schepen van de walvisvaart en de handel naar het Baltische gebied. Daarnaast hebben er cruciale slagen plaats gevonden van de Spaanse Armada tot de Engelse oorlogen tot aan de Eerste en Tweede Wereldoorlog. Al deze gebeurtenissen

worden gereflecteerd in het erfgoed dat zich op de bodem van de zee bevindt. Schepen uit al die tijden, of ze nu 400 jaar of 70 jaar oud zijn, vertellen ons dingen uit het verleden die wij niet kunnen terugvinden in de geschreven archieven. Zij vertellen ons over hoe we zijn zoals we zijn, waarom onze cultuur is zoals we zijn. Onderwater cultureel erfgoed is vaak goed bewaard; beter dan op het land. Dit komt doordat er minder zuurstof is en organisch materiaal altijd nat blijft. De wetenschappelijke waarde

die het erfgoed vertegenwoordigt, kunnen we direct verzilveren door het te onderzoeken met archeologische technieken, maar we kunnen de vindplaatsen ook beschermen en daarmee bewaren voor toekomstig onderzoek. We bouwen dus een soort archief op dat onder water ligt. Hier kunnen onder andere de sportduikers weer van genieten. Overigens beschermen we uiteindelijk niet elk wrak actief. Die afweging wordt echter wel secuur gedaan. Voordat een beslissing hierover valt wordt een wrak eerst gewaardeerd om te voorkomen dat belangrijke informatie over ons verleden ongezien verdwijnt. Buiten

24 miljard uit de Nederlandse kust is de bescherming van scheepswrakken nihil. Er zijn een 40-tal landen die de UNESCO Conventie voor de bescherming van het onderwater cultureel erfgoed van 2001 geratificeerd hebben. Een heleboel landen dus nog niet. In 2009 is de Conventie van kracht geworden en we zien dat steeds meer landen bereid zijn die Conventie te gaan tekenen. Ook Nederland overweegt dit. Het duurt vaak een aantal jaren, want ratificeren betekent ook implementatie in de bestaande wetgeving. Maar wie weet hoe snel het bij ons kan gaan...» www.cultureelerfgoed.nl

STAATSECRETARIS ONDERWIJS,
CULTUUR EN WETENSCHAP

«Momenteel onderzoeken we de voor- en nadelen van het verdrag»

Halbe Zijlstra: «Toegegeven, onderwatererfgoed is voor mij geen dagelijkse kost, maar de problematiek van de sloop en plundering van historische wrakken kende ik wel. Niet alleen omdat er in de media al aandacht voor was geweest, maar ook omdat mijn Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed en Erfgoedinspectie dit goed volgen en mij daarover rapporteren.

Op basis daarvan heb ik overigens ook aangifte gedaan van de aantasting van de drie Engelse Kruisers voor de Nederlandse kust. Dit erfgoed is letterlijk en figuurlijk minder goed zichtbaar, dat is waar. Maar dat maakt het behoud ervan natuurlijk niet minder belangrijk. Volgens mij spreekt de wereld onder water wel enorm tot de verbeelding. Denk aan de Titanic, denk aan onze VOC-schepen. De petitie liet aan duidelijkheid niets te wensen over: de aantasting van de wrakken moet stoppen. Het verhaal van Henk van der Linden, auteur van het boek "Drie massagraven voor de Nederlandse kust, 22 september 1914" maakte indruk op me. Het is belangrijk om je te beseffen dat we het niet alleen hebben over erfgoed, maar ook over laatste rustplaatsen van militairen. Des te belangrijker om er prudent mee om te gaan. Voor de bescherming van de wrakken waar het we het hier over hebben, is het Unesco Onderwaterverdrag niet direct nodig: Nederland mag hier op basis van de Monumentenwet gewoon optreden. Voor andere gevallen, bijvoorbeeld de bescherming van Nederlandse scheepswrakken in internationale wateren, kan het Unescoverdrag overigens wel van nut zijn. Momenteel onderzoeken we de voor- en nadelen van het verdrag; volgend jaar neemt het kabinet een beslissing over de ratificatie ervan. Of ik zelf wel eens heb gedoken in de Noordzee? Ik heb wel 's gedoken in heldere wateren bij Curaçao, maar ik heb niet met eigen ogen gezien of het in de Noordzee zo mooi duiken is als men wel zegt.»

DUIK DE NOORDZEE SCHOON

«Ik duik op wrakken die nog helemaal gaaf zijn»

Ben Stiefelhagen: «Vorig jaar stond het pagina's groot in de Telegraaf: de sloop van het wrak de Scott. Dit was een heel leuk duikwrak en het was helemaal uit elkaar getrokken. De ketels waren eraf, al het brons was meegenomen. Overal liggen nu restanten verspreid op de zeebodem. Wanneer ze de metalen omhoog halen, gooien ze de restanten staal terug in de zee. Dit belandt dan op de kop van krabben en kreeften die daar leven. In de Noordzee liggen honderden wrakken, waarvan slechts 200 interessant zijn en 30 tot 40 echt beduikbaar. Daar moeten we zuinig op zijn! De rest is schroot. Ik duik op wrakken die nog helemaal gaaf zijn: kompas, lampen, stuurwiel; alles zit er nog op. Niemand haalt het in zijn hoofd om er iets af te trekken. Ik vind het jammer dat de slopers de waarde van de wrakken niet inzien. Ze kunnen hier niet onbeperkt mee doorgaan want ook de wrakken raken uitgeput. Dat er aangifte is gedaan is een goede zaak, maar op torenhoge boetes voor de slopers zijn we niet uit. Ik hoop dat ze door alle negatieve aandacht eindelijk begrip opbrengen en er gewoon vrijwillig mee stoppen. Er zijn ook mensen die zeggen 'de wrakken verdwijnen toch over 100 jaar'. Dat is zo, maar volgende generaties kunnen er nog wel op duiken.» www.duikdenoordzeeschoon.nl

BOEKTIPTIP NOORDZEEWRAKKEN

Wil je je meer verdiepen in de Noordzeewrakken? Dan hebben we een leuke aanbieding voor je. We mogen het boek **Wrakken: schatkamers van de Noordzee** aanbieden met € 5 korting voor onze abonnees. In dit boek lees je de geschiedenis achter de bekendste wrakken in de Noordzee, hoe het is om erop te duiken en hoe de biodiversiteit zich ontwikkelt. **Als Duiken-abonnee betaal je geen € 29,95 maar slechts € 24,95.** Ga naar www.duiken.nl/shop en bestel!

